

ÉRTÉNY

TELEPÜLÉSKÉPI ARCOLATI KÉZIKÖNYV

Értény Község Önkormányzat Képviselő-testületének 113/2017. (XII. 29.)
számú határozatával elfogadva

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés
2. A település bemutatása, általános településkép, településkarakter
3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők
4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával
5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója – utcák, terek, közparkok, közkertek
6. Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása
7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

1.Bevezetés, köszöntő

A településképi arculati kézikönyv (továbbiakban: kézikönyv) a településképi védelméről szóló 2016. évi LXXIV. törvény alapján a település természeti és épített környezete által meghatározott **településképi jellemzők bemutatásának** és **minőségi formálásának** az eszköze.

A kézikönyv ennek megfelelően igyekszik feltárni és ismertetni Értény község épített környezetének értékeit. Ezen felül ajánlásokat, iránymutatásokat fogalmaz meg – amelyek nem kötelező jellegűek – a településképi minőségi formálására vonatkozóan.

A kézikönyv a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Kormányrendelet 12. melléklet szerinti tartalommal készült

2.Értény bemutatása, általános településkép, településkarakter

Értény Tolna megye északnyugati szélén található kistelepülés a Tamási járásban. A megyeszékhelytől, Szekszárdtól 60 km-re, Tamásitól 15 km-re, Siófoktól 40 km-re található. Értény a 65. számú főútról Dombóvár felé lekanyarodva a 61. számú közútról, valamint Iregszemcse felől a 651. sz. útról Nagykönyin át megközelíthető zsáktelepülés.

A település népessége 778 fő (2015. évi adat).

Értény története röviden

A település neve besenyő törzsnévből származhat, valószínűsíthető, hogy környékén Szent István idejében besenyők szállásai voltak. A falu első írásos említése a 16. századból származik, amely szerint Héderváryak birtokolták a település területét. Ugyanebben a században foglalták el Értényt a törökök. A török időkben volt már itt plébánia, temploma azonban csak később épült a falu közepén. A 18. században Eszterházy Pál herceg megbízásából Érténybe magyarokat telepítettek, a 18. században 625 fő lakossal rendelkezett a község. Az állattartás, szántóföldi termesztés és a szőlészet, borászat jelentette a falu megélhetését. A Kányai-éren egy gőzmalom működött. A település jó adottságainak és lakói szorgalmas munkájának köszönhető a 19. századtól tapasztalható gazdasági fejlődés. A századfordulón már 1700 fő élt itt, a települést jómódú nagyközségként tartották számon. Két iskolája is volt, a katolikus népiskola mellett egy gazdasági továbbképzője is működött itt.

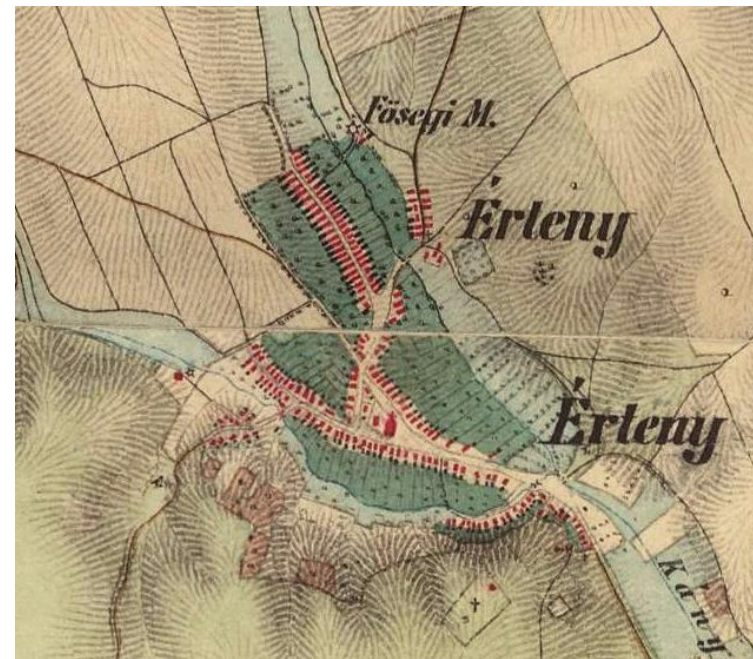
A 20. század közepén negatív társadalmi gazdasági változások következtek be, sokan elvándoroltak, megszűnt az iskola, körzetesítésre került a tanács. A lakosság mintegy 700 főre csökkent. A rendszerváltás után az újra önállóvá vált község infrastruktúra-fejlesztéseket hajtott végre (víziközmű, utak, járdák, intézményi

épületek felújítása). Kis- és közepes gazdaságok alakultak, ami kismértékű munkahely-növekedést eredményezett. A lakosságszám lassú növekedéséhez hozzájárult, hogy a településen üres lakásokat vásároltak meg a fővárosból érkező emberek.

Értény jövőképében szerepel a termelő vállalkozások fogadása és a falusi turizmus kereteinek megteremtése.

(forrás: <http://www.erteny.hu/?oldal=kozsegunk>)

A településszerkezet

Értény belterülete a II. katonai felmérésen (forrás: mapire.eu/hu/map)

Értény településszerkezeti alakulására a spontán növekedés jellemző a Kánya-ér és a Jégveremi-árok vízfolyásai között. A Jégveremi-ároktól délre is található egy településrész (Szabadság utca).

A falunak kifejezetten főutcája nincs, a Béke tér képezi a község központját. A háromszög alakú Béke tér nem egy valódi tér, nyugati része beépített utca, keleti részén a templom és templomkert foglal helyet. A Petőfi utcából észak felé kiágazó utcák meglehetősen hosszúak, köztük nincsenek összekötő utcák. A lakóépületek vagy fésűs beépítésben, vagy fűrészfogas elrendezésben, oldalhatárra épültek. A lakóházak előtt legtöbbször előkertet találunk.

A Deák Ferenc utca déli folytatásában található a falu pinceháza. A lakótelkek végében található hosszú kertek elülső felét konyhakertként hasznosítják, hátsó részét sok helyen szántóföldként művelik.

Értény belterülete napjainkban

Általános településképi jellemzők

Enyhén hullámzó felszínen húzódnak Értény kanyargós, néhol szűk utcái. A lakóházak nagy része a 20. század első felében épült nyeregtetős földszintes épület, ezek határozzák meg a település karakterét.

A régi parasztházak közé itt-ott 60-70-es években épült sátortetős típusházak vannak beékelődve, de ezek aránya nem számottevő. Tetőtér-beépítéses, kétszintes épületek nem jellemzőek Értényben.

Jellemző utcakép a földszintes, hosszanti elrendezésű lakóházakkal, és nyeregtetős épületekkel

Értényben több, eredeti stílusában felújított parasztház is fellelhető. A hagyományos népi jellegű lakóházak homlokzatukon két padlásszellőző nyílással, hagyományosan két osztott üvegezésű ablakkal rendelkeznek. Jellemző az ablakok keretezése, vagy sötétebb színnel való keretező festése. Egyes épületek oromfala barokkos vakolatkeretezéssel, osztópárkánnyal van díszítve. Gyakori a tornácnílás vagy tornácajtó, mely utóbbinál színes üvegezés élénkíti a homlokzatot.

A népi lakóházak hosszanti elrendezésűek. Sokuknál ma is látható a faragott fa oszlopokkal támasztott tornác, néhol az épület síkjából kiugró, fafaragásokkal gazdagon díszített veranda, faragott korlát is megfigyelhető. Gyakori a házak síkpala fedése. Az épületeket jellemzően halvány színekkel látták el, a fehéren kívül a sárga, szürke színek dominálnak. A régi parasztházak között sok leromlott állapotú van, melyek sürgős felújításra szorulnak. Ezek felújításakor mindenképpen kívánatos lenne megőrizni azok értékeit, figyelve a hagyományos arányok megtartására.

Az utcák keskenyek, a zöldsávokat néhány helyen ültették be cserjékkel, sövényvel, néhol pedig az előkerteket is fásították. A kertekbe betekintést engednek az áttört kerítések.

A közterületeket a helyiek gondosan tartják fenn, azonban a megüresedett lakóházak gondozatlan kertjei rontják a településképet.

A településre érkezőknek a dísnövény-kiültetésekkel ékesített templomkert és kálvária képe tárul fel, majd az iskola és a községháza rendezett környezete.

Értény temploma és a kálvária a település „kapujában”

Értény **táji karakterét** a dombfelszínek és völgyek hullámzó váltakozása, a vízfolyások és azok mentén kialakult természetes növénytakaró, a domborzathoz alkalmazkodott mezőgazdasági és erdőgazdasági táj, és a települési táj – mint az ember tájalkotó tevékenységének lenyomata - képezi.

A belterületet körülvevő táj mozaikos területhasználattal bír: a szőlőhegy lassan átalakuló tájhasználata (szántók, erdők), a vízfolyások felé nyúló kertek, a völgyekben és dombtetőkön meghúzódó erdőfoltok és a vízfolyások mentét kísérő galériaerdők és egyéb vízparti társulások figyelhetők meg.

A külterület képét a nagytáblás szántóföldi növénytermesztés határozza meg.

Kilátás a település egy magasabb pontjáról

3. Örökségünk, a településképi szempontból meghatározó építészeti, műemléki, táji és természeti értékek, településképi jellemzők

Értény egykori faluképét a hosszú utcákon rendben sorakozó hosszházas elrendezésű, közel egyforma épületek határozták meg. A házak hasonlósága azonban nem jelentett egyhangúságot, mert építészeti részleteikben eltértek egymástól.

A település építészeti értékeinek részét képezi a műemlék templom mellett számos helyi szinten védelemre javasolt népi jellegű lakóház.

Műemlék

A település egyetlen műemléke a római katolikus templom.

Szent Márton püspök római katolikus templom

Értény központi részén, a Béke téren, egy magaslaton áll a falu temploma. Az egyhajós templom tornya déli homlokzat elé épült. A szentély félköríves záródású, a hajó csehsüveg boltozatos, a szentélyben félkupola látható. Az oltár előtti kriptában a Nunkovits és Juránovits család temetkezőhelye van. A berendezés a 18. század második feléből való, a főoltárkép 1885-ből származik. A templomtól keletre egy Szentháromság-oszlop (1896) és újabb építésű stációk állnak.

(forrás: Tolna megye műemlékjegyzéke - <http://www.forsterkozpont.hu/>)

A Szent Márton templom a Szentháromság-szoborral

Helyi védelemre érdemes építmények

Értény építészeti értékét szakrális építmények, objektumok, valamint a népi építészetét felmutató lakóházak, présházak képviselik.

Értényben a helyi védelemre érdemes építmények a település belterületén elszórtan, a présházak a Deák Ferenc utca déli folytatásában, a kőkeresztek egy-egy útelágazásnál állnak.

Helyi védelemre érdemes építmények a belterületen

Ezen objektumokat részletesen a települési értékleltár tartalmazza.

Helyi védelemre érdemes építmények Értényben

Helyrajzi szám	Utca, házszám	Megnevezés
1.	23	Csigáskúti pincesor
2.	73	Deák F. utca Horhos-part
3.	175/4	Szabadság utca
4.	184	Béke tér 251.
5.	198	Béke tér 260.
6.	211	Béke tér 267.
7.	304	Kossuth L. utca 2.
8.	306	Bocskai u. 40.
9.	309	Bocskai u. 39.
10.	335	Béke utca 22.
11.	346	Béke utca 27.
12.	354/1	Béke tér
13.	360	Petőfi S. u. 200.
14.	365	Béke tér 204.
15.	368	Béke tér 207.
16.	372	Béke tér 211.
17.	374	Béke tér 213.
18.	377/1	Béke tér 216.
19.	630	Golgota, stációk
20.	632	Petőfi utca
21.	634	Petőfi utca 127.
22.	0117	külterület, értényi bekötőút
23.	0142	külterület, Ács-kereszt
24.	232	Kossuth L. u. 316.
25.	369	Béke tér 208.
26.	199	Béke tér 261.
27.	202	Béke tér 262.
28.	156/2	Temető
29.	452	zsidó temetőhöz vezető út

Táji és természeti értékek

Értény területén a vízfolyások és azok mentén húzódó nedves rétek és galériaerdők képezik a település külterületén található természeti és tájképi értékeket. A Nagy-Koppány-folyó és az Okrádi-patak mentén a nemzeti **ökológiai hálózathoz tartozó ökológiai folyosó** húzódik. Ugyancsak a Nagy-Koppány mentén Natura2000 nemzetközi jelentőségű élőhelyvédelmi terület található (*Koppány-menti rétek*). A Nagy-Koppány-folyó és Kánya-ér között elterülő erdővel és szántókkal vegyes terület, és a Kánya-ér felduzzasztásával létrejött halastavak láncolata és környezetük tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek.

Számos egyedi tájértékkel is rendelkezik Értény: út menti fészületek, kerekas kutak, idős faegyedek, régi présházak, vagy éppen a magaslatokról feltáruló kilátás.

Az erdősávokkal felosztott mezőgazdasági terület kedvez a fajok vándorlásának

Értény természetközeli területei (ökológiai folyosó, Natura 2000 terület, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület)

4. Településképi szempontból meghatározó, eltérő karakterű területek lehatárolása, a településkép, arculati jellemzők és településkarakter bemutatásával

Értény közigazgatási területe az alábbi eltérő karakterű egységekre bontható:

- településközponti zóna
- jellemzően családi házas zóna
- szőlőhegyi zóna
- táj- és természetvédelmi zóna (ökológiai folyosó, Natura 2000 terület, tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő terület)

A településközpont, a jellemzően családi házas zóna területei, a szőlőhegyi zóna tekinthetők településképi szempontból meghatározó eltérő karakterű területeknek, ahol kialakult épített környezet. A táj- és természetvédelmi zónában építmények, épületek nem jellemzőek.

- Településközponti zóna
- Jellemzően családi házas zóna
- Szőlőhegyi zóna
- Táj- és természetvédelmi zóna

Értény eltérő karakterű területek térképe

Településközponti zóna

A község központi része az itt található intézményi épületek és a központi fekvés miatt különböztethető meg a jellemzően családi házas zónától.

Az intézmények a Béke tér beépült épülettömbjének nyugati oldalán helyezkednek el (iskola, polgármesteri hivatal és külön tömbben a művelődési ház, óvoda.); a tér keleti kapujában pedig a templom áll. Az épületek az oldalhatártól kis távolságra (legfeljebb 1 m) épültek. A fűrészfogas beépítés miatt az utca felé kis előkert (2-7 m) jellemző, de látható egy-egy utcafrontra épült lakóház is. A településközpontban több szépen felújított értékes épület található.

A Béke teret közepesen széles (13-16 m) keresztmetszetű utcák határolják. A templomkert háromszög alakban kiszélesedő zöldfelülete növeli a térérzetet. A Béke tér belső épülettömbjében kis- és nagyméretű (350-3000 m²) telkek egyaránt, míg a központi településrész külső telkein nagyméretű telkek jellemzőek (2000-7500 m²) találhatóak.

Jellemzően családi házas zóna

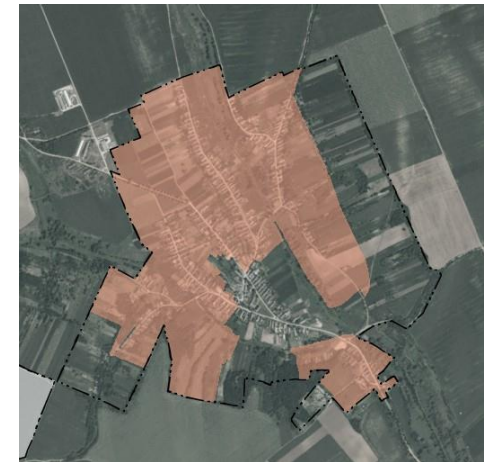
Értény településközponton kívüli utcáiban családi házas területek találhatóak. A lakóházak az oldalhatártól kb. 1 m-rel beljebb, kis előkerttel, az utcára merőleges nyeregtetővel települtek, vagy az utcával szöveget bezárva, fűrészfogas beépítésben állnak. A Kossuth Lajos utca mentén több esetben az utcafrontra épültek a házak. Általánosságban elmondható, hogy az épületeket sűrűn helyezték el. A lakóépületek jelentős része az eredeti formáját, tömegét ma is őrzi, kisebb hozzáépítések, tornác-beépítések történtek csak, ami az utcaképet nem változtatta meg. Számos régi, népi jellegű lakóépület maradt meg elszórva eredeti formájában. Ezek földszintes épületek, a tájegységre jellemző vakolatból készült ornamentikával ellátott oromfallal, utcai homlokzatán két keskeny ablakkal, tornácnnyílással. Jó részüknél mai is látható a faragott fa- vagy kőoszloppal támasztott tornác.

Jellegzetes helyi építészeti elem az udvari homlokzat bejárati ajtaja elé épített kiugró előtető, melynek fafaragásos oromzatot adtak. Egyes présházaknál is látható ilyen épületrész.

Az utcákon kis számban ugyan, de láthatók 60-70-es évekbeli sátozott földszintes lakóházak is.

A Bocskay utca részlete a fűrészfogas beépítésben álló egyszerű nyeregtetős lakóházakkal

Szőlőhegyi zóna

Értény szőlőhegyi zónájába tartozik a Deák Ferenc utca nyugati és déli végén, valamint a Petőfi Sándor utca északi részén kiágazó prэшázás terület. A Petőfi utca mögötti területen még ma is természetnek szőlőt, így az épületek eredeti prэшázás funkciójukat megőrizték. Itt többnyire az utcára merőleges gerincű, egyszerű nyeregtetős, kis alapterületű épületek jellemzőek, néhányuknál a bejárat előtt kiugró előtetővel. Az épületek egymás mellett sűrűn helyezkednek el.

A Deák Ferenc utcai szőlőhegyi területen, a belterületől délnyugatra szintén sűrűn egymás mellett álló épületek találhatók. A prэшázak között több szép építészeti részletekkel ellátottat találunk: egyeseken szépen faragott díszek, tornácoszlopok, vakolatdíszek tesznek egyedivé.

Petőfi Sándor utca mögötti prэшáz bejárata

Prэшáz a Deák F. utca végén

Táj- és természetvédelmi zóna

Táj- és természetvédelmi zónába tartozó területekben az emberi beavatkozások nyomai nem számottevőek, így megmaradhatott a természetes környezet, illetve a táj képe egységesnek mondható.

Értény közigazgatási területe természetközeli területekben, ökológiai felületekben gazdag, melyek a 3. fejezetben részletezésre kerültek.

A legfontosabb feladat a táj- és természetvédelmi zónában a fajok vándorlását, elrejtőzését biztosító ökológiai folyosók megőrzése, amelyet természetkímélő gyepek és erdőgazdálkodással, a szántók és természetközeli területek közötti mezsgyék és a kiszáradó fák meghagyásával, extenzív mezőgazdasági műveléssel, a mezőgazdaságban használatos kemikáliák csökkentésével, stb. lehet elősegíteni. Az egyedi tájértékek megóvása, felújítása (pl. kereszt, kút esetében) is fontos feladat.

Külterület, egyéb beépítésre nem szánt terület

A külterületen elsősorban a mezőgazdasági művelés, az erdőgazdálkodás és a külterületi majorok jellemzőek. A mezőgazdasági területek az őket átszövő ökológiai kiegyenlítő felületek miatt viszonylag mozaikosak, amely kedvező a vándorló állat és növényfajok számára.

Dombvidéki szántók és a völgyekben húzódó ökológiai felületek a külterületen

5. A településkép minőségi formálására vonatkozó ajánlások: építészeti útmutató, közterületek településképi útmutatója – utcák, közparkok, közkertek

E fejezetben, valamint a „Jó példák bemutatása” című fejezetben bemutatott példák szemléletformáló jellegűek, amelyeknél a hagyományos tömegalakítás, homlokzatképzés, épületrészletek tekintendők követendő, illetve az építészeti kialakítást ösztönző elemeknek, amelyek a tervezés kiindulási pontjául szolgálhatnak.

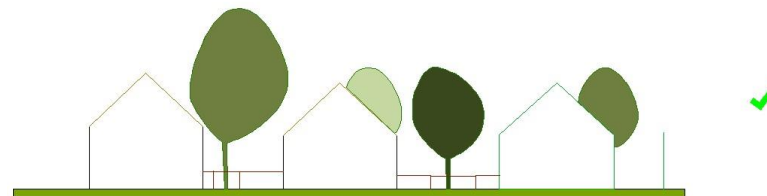
A településközpontra, a jellemzően családi házas területre, valamint a szőlőhegyre fogalmazódtak meg ajánlások, tekintettel arra, hogy e területeken beszélhetünk épített környezetről.

Ajánlások – településközpont

Magassági arányok

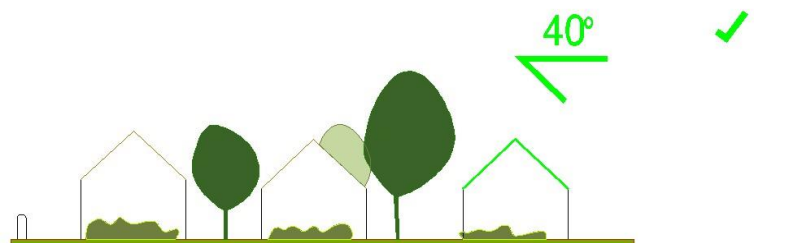
A településközpontban jellemzően földszintes épületeket találunk. Emiatt földszintes, vagy földszint plusz tetőteres épületeknél magasabb új épületet nem javasolt építeni. A nagyobb épülettömegű épületek környezetében feltételezett

építésnél nem javasolt az alacsony épületmagasság, de a kialakult magasságoknál nagyobb kialakítás sem.

Alkalmazandó tetőhajlásszög, tetőforma

Az alkalmazandó jellemző tetőhajlásszög a meglévő épületek tetőhajlásszögéhez igazodva kerüljön kialakításra, amely épület, épületszárny építése esetén jellemzően 35° - 45° közötti. A túl magas, illetve a túl alacsony hajlásszögű tetők nem illeszkednek a településrész utcaképeibe.

Megfelelő telepítés, tömegformálás

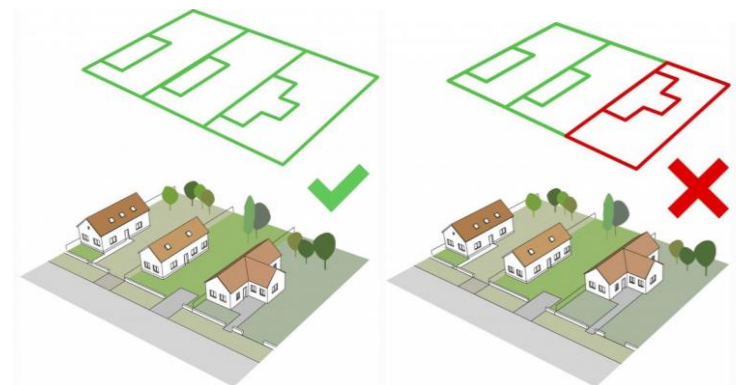
A településrész ingatlanai jellemzően oldalhatáros beépítésűek, kis előkerttel. A főépület folytatásában építették a kiszolgáló, gazdasági épületeket, tárolókat.

Új épületet a hosszanti telekhatárra, illetve attól csurgótávolságot (0,5 -1 m) tartva javasolt elhelyezni.

Az épületek telken belüli elhelyezkedése jellemzően az utcára merőleges rendszerű.

Az épületeket hosszanti irányban, a hátsókert irányába, a meglévő épület folytatásaként célszerű bővíteni, amennyiben a telek adottságai lehetővé teszik. Ilyen esetben figyelni kell arra, hogy a telepítési távolságok betartásra kerüljenek, illetve arra, hogy a hátsókerteret az udvaron keresztül mezőgazdasági géppel (pl. kistraktor) meg tudják közelíteni, rakodás, szántás miatt.

A kiszolgáló épületeket (tárolók, garázs, ól) a főépülettel összhangban javasolt kialakítani, amely vonatkozik a telepítésre, tömegarányokra, anyaghasználatra is.

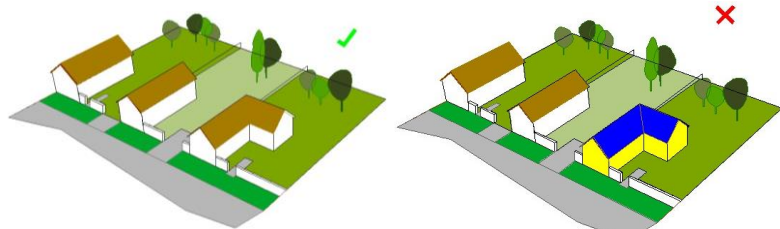
Az épületeket jellemzően nyeregtetővel javasolt kialakítani.

Épületek színezése, anyaghasználat

Az épületek homlokzatait vakolt felülettel, vagy tégl architektúrás kiképzéssel javasolt kialakítani, illetve ezek harmonikus kombinálásával. Színezésnél a fehér, illetve az átgondolt, nem rikító földszínek használatára érdemes törekedni. Kerülni kell a harsány színek alkalmazását a homlokzatokon, valamint a nagyáruházakban megvásárolható „épületdíszeket”, amelyek zavaró hatásúak a falusias környezetben.

Helyi védelemre érdemes épületeknél, eredeti épületrészeknél a homlokzatok rekonstrukciója javasolt az eredeti felületképzések helyreállításával. A homlokzatokat az eredeti színezéssel, vagy a hagyományosan használt színezésnek megfelelően kell kialakítani.

A tetők héjazati fedésénél javasolt az égetett agyagcserép, vagy az égetett cserép színárnyalatával megegyező vörös-barna színhatású betoncserép alkalmazása.

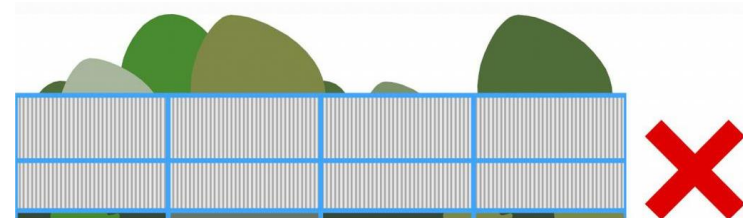

Kerítések kialakítása

Az utcáfronton a kerítések kialakításánál az áttört jellegre kívánatos törekedni. Lábazatos, pillérek közti kovácsoltvas, vagy lécbetétes kerítések kialakítása javasolt.

A kerítések építésénél is törekedjünk arra, hogy kialakításukban, anyaghasználatukban illeszkedjenek a főépülethez.

Ezen felül a tömör, falazott kerítések is megjelenhetnek, amennyiben legfeljebb 1,5 méter magasak és kialakításukban illeszkednek a főépülethez, illetve környezetükhöz.

Ajánlások - Jellemzően családi házas terület

Magassági arányok

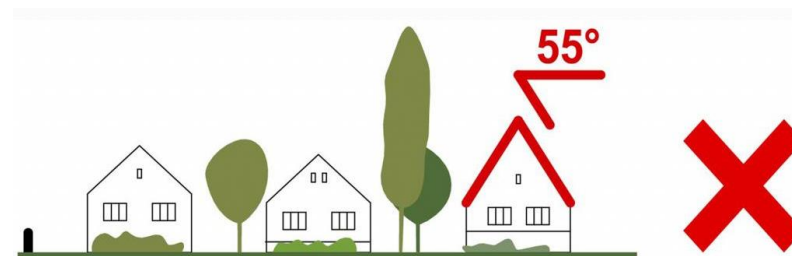
A településrészen zömében lakótelkek találhatóak, családi házakkal. A főépületek jellemzően földszintesek.

Javasolt a környezet, a szomszédos ingatlanokhoz történő alkalmazkodás a magassági arányok tekintetében is.

Alkalmazandó tetőhajlásszög, tetőforma

Az alkalmazandó jellemző tetőhajlásszög a meglévő épületek tetőhajlásszögéhez igazodva kerüljön kialakításra, amely épület, épületszárny építése esetén jellemzően 30° - 45° közötti. A túl magas, illetve a túl alacsony hajlásszögű tetők nem illeszkednek a településrész utcaképeibe.

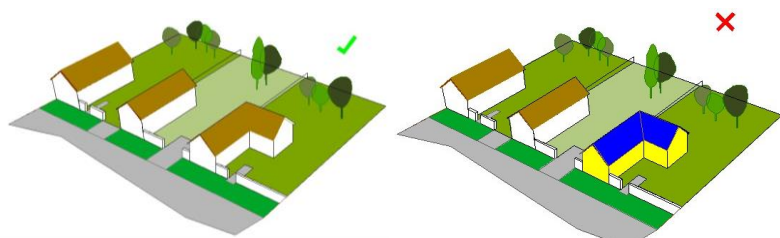

A településrészen a nyeregtetős, kontyolt nyeregtetős, sátoztetős épületek is megtalálhatók. Javasolt az egyszerű tetőformák alkalmazása a környezethez igazodva.

Épületek színezése, anyaghasználat

A településközponthoz hasonlóan az épületek homlokzatait vakolt felülettel, vagy tégl architektúras kiképzéssel javasolt kialakítani. A két felületképzés esztétikusan kombinálható. Színezésnél a fehér, illetve az átgondolt, nem rikító, földszínek használatára érdemes törekedni.

Kerülni kell a harsány színek alkalmazását a homlokzatokon.

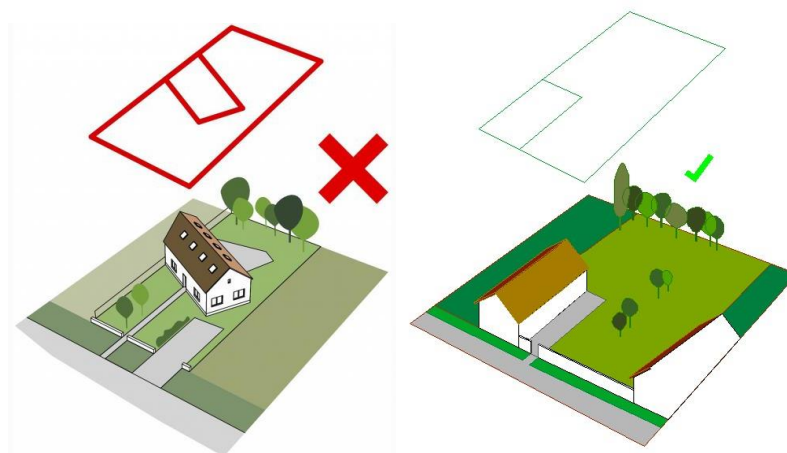

Megfelelő telepítés, tömegformálás

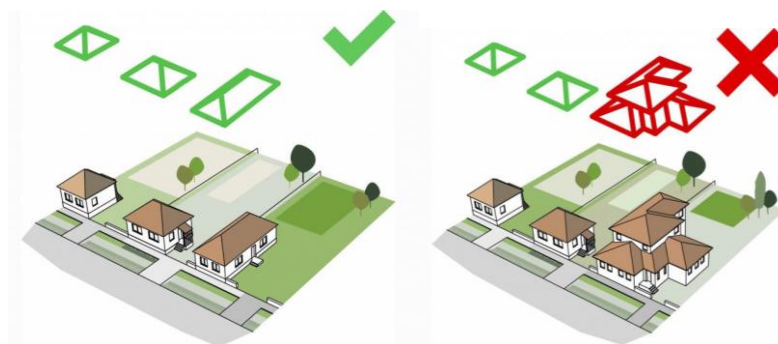
A településrész ingatlanai oldalhatáros beépítésűek, kis előkerttel. A főépület folytatásában építették a kiszolgáló, gazdasági épületeket, tárolókat.

Új épületet a telek oldalhatárára, illetve attól csurgótávolságot (0,5 -1 m) tartva javasolt elhelyezni.

Az épületek telken belüli elhelyezkedése utcára merőleges rendszerű.

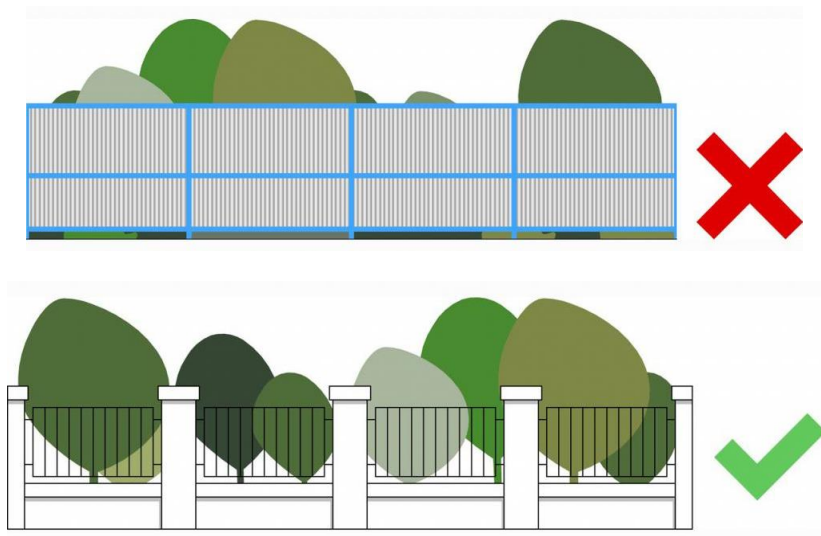
Az épületeket jellemzően nyeregtetővel javasolt kialakítani.

Kerítések kialakítása

A kerítések kialakításánál az áttört jellegre kell törekedni. Az utcafronton lábazatos, pillérek közti kovácsoltvas, vagy lécbetétes kerítések kialakítása javasolt.

Ezen felül a tömör, falazott kerítések is megjelenhetnek, amennyiben legfeljebb 1,5 méter magasak és kialakításukban illeszkednek a főépülethez, illetve környezetükhöz.

Ajánlások – Szőlőhegy

Magassági arányok

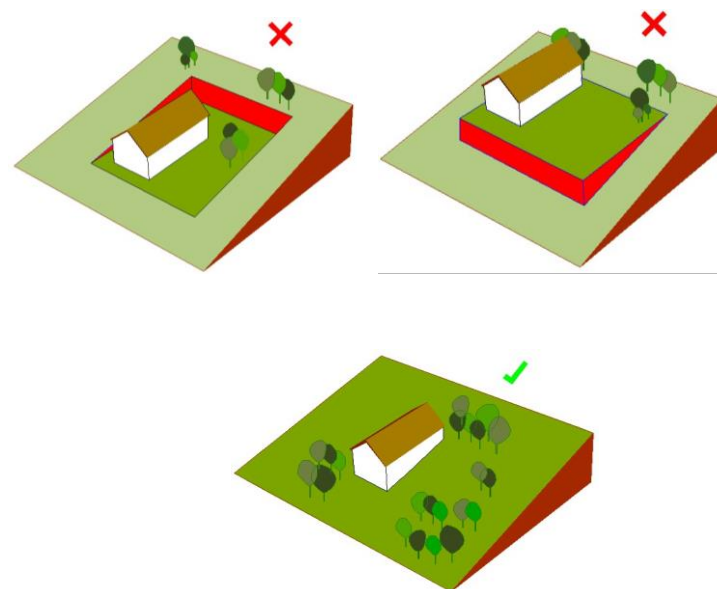
A területen javasolt a földszintes épületek kialakítása.

Alkalmazandó tetőhajlásszög, tetőforma

Az alkalmazandó jellemző tetőhajlásszög a meglévő épületek tetőhajlásszögéhez igazodva kerüljön kialakításra, amely épület, épületszárny építése esetén jellemzően 30° - 45° közötti. Az összetett, bonyolult tetőformák helyett egyszerű nyeregtető alkalmazása javasolt.

Megfelelő telepítés, tömegformálás

A gazdasági épületeket, préházakat a domborzati viszonyoknak megfelelően célszerű telepíteni. Ezzel a tájhoz való illeszkedés mellett földtani problémákat (pl megbolygatott partfalak csúszása) is elkerülhetünk, amelyek az épületet veszélyeztetnék.

Utcák, terek, közparkok, közkertek, fasorok

Értény közterületei többnyire megfelelően gondozottak.

A templom és az előtte elterülő kert, kálváriadomb a településre érkezők számára szembetűnő tájérték. Ezt felismerve a tér korábbi tujasora mellett további virágkiültetéseket alakítottak ki, amelyek színesebbé teszik a feltároló látványt. Dísznövénykiültetések kísérik továbbá a település keresztjeit, emlékműveit és az intézményeket is. Helyi egyedi motívum a községháza mellett elhelyezett szépen lefestett két tűzoltókocsi.

A terek, közkertek értékes faegyedeit, zöldfelületi elemeit továbbra is karban kell tartani, a kiöregedett fák helyére újabbakat kell ültetni.

Értény zöldsávjai jellemzően keskenyek, amelyen még a vízvezető árok is keresztülhalad. A zöldsávok növényzetét legtöbbször a hely szűkossége miatt leginkább gyp képezi, helyenként sövény, kisebb gyümölcsfák láthatók. Az utcák menti zöldsávokban a fű jellemzően lenyírt.

A településközpontban az utcák, közterületek felett áthaladó légvezetékek földkábelrel történő kiváltásával a településkép tovább javulhatna.

Utcafásítást ellehetetlenítő légvezetékek

Az előkertekben kevés helyen lehet látni dísznövényeket, pedig egy-egy virágágy színesebbé tenné a lakóépületeket és magát az utcaképet is.

Értény egyik színfoltja a községháza előtti idős juharfát körülvevő virágágy

A település zöldfelületi rendszerének szerves részei a kertek

Jó példák bemutatása: épületek, építészeti részletek (ajtók, ablakok, tornácok, anyaghasználat, színek, homlokzatképzés), kerítések, kertek, zöldfelületek kialakítása

A jó példák szemléletformáló jellegűek. Cél a jellegzetes épületek, épületrészek, építmények bemutatása példákon keresztül, amelyek egy épület átalakításánál, felújításánál, vagy új épület létesítésénél hangulatukban, megjelenésükben, anyaghasználatukban kiindulási alapot képezhetnek a tervezésnél.

A ma is fellelhető eredeti kialakítású épületeken kívül számos olyan épület, építmény található, amelyek eredeti épületrészleteket, követendő építészeti megoldásokat tartalmaznak.

Új épületek építése

A községben nem található a legutóbbi évtizedekben emelt, mintaszerűnek tekinthető új épületek, ezért csak a környező településekről kölcsönözhetőek példák.

Tömegformálás, anyaghasználat jó példája környező településről

A visszafogott színhasználat a homlokzatokon egységes kialakítást eredményez

Régi házak felújítása, átépítése

A településen néhány eredeti formában mintaszerűen felújított régi épülettel is találkozhatunk.

Utcai homlokzatok jellemzői

- épületek jellemző nyílásrendje: 2 osztott üvegezésű ablak + szélesebb épület esetében tornácajtó, tornácnílás
- utcával párhuzamosan telepített épületeknél nyeregtetős, tűzfalas kialakítás (pl. iskola)
- vakolt homlokzati felületek halvány színben (pl. sárga, fehér)
- tájegységre jellemző motívumokkal díszített utcai homlokzatok – tagolások, vakolatdíszek alkalmazása, ablakkeretezések, oromfalon keretezett szellőzőnyílások,

- helyenként téglarchitektúrás homlokzat klinkertéglából, világos színben
- osztott üvegezésű ablakok, zsalugáterek, spaletták alkalmazása
-

Hagyományörzően felújított parasztház a Béke téren

Klinkertéglás homlokzat, oromfal a Béke utcában

Présház eredeti faszervezetű kődisállás/előtettővel

Osztott üvegezésű és vakolatkeretes ablakok

Ablakok árnyékolása: 1. a homlokzattal harmonizáló redőny
2. Zsalugáter

Udvari homlokzatok jellemzői

- az udvari homlokzatok fő eleme az oldalsó oszlopos tornác.
- falazott vagy esztergált tornácoszlopok mellvéddel, vagy mellvéd nélkül
- a falazott tornácoszlopok kör vagy négyszög keresztmetszetűek, vakolt kivitelben

Hagyományos faragott fa- és falazott tornácoszlopok

Faragott tornácoszlop

Őrizzük meg a falu értékes faragásaival díszített építményeit. Kerti pavilonokhoz, előtetőkhöz is példaként szolgálhatnak az itt fellelhető hagyományos népi faragásokkal díszített tornácok.

Kerítés az utcáfronton

- áttört jellegű – kovácsoltvas vagy faléces - kerítések falazott lábazattal, falazott vagy fémoszloppal
- a lábazat vakolt, vagy téglafelület
- pillérek, kerítésoszlopok zárókővel

Áttört jellegű kerítés 1. – kovácsoltvas kerítés futónövénnyel kombinálva

Áttört jellegű kerítés 2. - falazott kerítésoszloppal, faléces kerítésmezővel

Héjazat, homlokzat-színezés

A településen a hagyományosnak tekinthető égetett cserépfedés, vagy a színben és formában ezt utánzó betoncsérép, vagy cserepeslemez használata javasolható

A homlokzatok falfelületein a halvány színek alkalmazása javasolt.

Kertek, utcák, zöldfelületek

A kert a kerti munkák mellett a pihenés, kikapcsolódás helyszíne, mely a természettel való kapcsolatot teremti meg.

Új épület építéskor, bővítéskor törekedni kell a meglévő fás szárú növényállomány megővésére, valamint a burkolt felületek arányának csökkentésére a növényzet növelésével. Érdemes mind árnyékot adó fákat, mind pedig cserjéket, évelőket ültetni, amelyek az esztétikai és mikroklímára gyakorolt pozitív hatás mellett a térhatárolást, illetve takarás célját is szolgálják.

A jól megválasztott növényanyag kisebb ápolási munkával jár. A tájegységben honos növények jól alkalmazkodtak a helyi éghajlati viszonyokhoz. Ilyenek például az ezüst hárs (*Tilia tomentosa*) és a tatár juhar (*Acer tataricum*).

Emellett célszerű a szárazságot jól tűrő virágos cserjék, vastag levelű (pozsgás) fajok, sziklakerti évelők (pl. varjúhájfélék), illetve díszfüvek ültetése.

A keskeny előkertek, zöldsávok kiválóan alkalmasak évelők, egynyáriak beültetésére

A haszonkertek művelésének Értényen nagy hagyománya van. Érdemes a környéken termesztett, betegségeknek jobban ellenálló zöldség- és gyümölcsfajták termesztését kipróbálni.

A lakóházak előtti keskeny zöldsávokban is érdemes évelőket, alacsony (törpe-) cserjéket ültetni.

Építészeti ajánlások a külterületen

A külterületen a mezőgazdasági területek és a természeti tényezők játszanak meghatározó szerepet.

A külterületen, főképp a domboldalakon a tájkarakter megőrzése és a látványvédelem (kilátás, rálátás) jelent fontos szempontot. Ezért újonnan elhelyezni kívánt építmények, objektumok esetén a megfontoltan tervezett épületek kialakítása mellett törekedni kell azok tájba illesztésére., vagy ahol ez nem lehetséges, ott a növényzettel, fasorral, erdősávval történő takarásra.

Faépítmények, utcabútorok

Elegáns gyaloghíd

Kreatív megoldás: köztéri pad fa köré építve

Térkövezés és köztéri alkotás

7. Jó példák bemutatása: sajátos építményfajták, reklámhordozók, egyéb műszaki berendezések

Értényben kereskedelmi-szolgáltató vállalkozás csak elvétve található, ezért jó példákkal nem találkozunk a faluban. Az alábbiakban egy meglévő turisztikai tájékoztató táblát mutatunk be. Ez egy modern hatású, fémvázás tábla, mely bár korrekt megoldás, mégsem illeszkedik a falusias hangulatba, ráadásul a műemlék templom és a Szentháromság szobor látványát is zavarja.

A Szent Márton utat bemutató tábla

A régi stílusú házak hangulatához illeszkedő példákat a környező településeken találunk. Ezek a következők:

A reklámozás, az áru, szolgáltatás hirdetésére szolgáló építészeti eszközök követendő példája lehetnek a cégérek, amelyek betöltik funkciójukat és pozitív irányban tovább javítják a településképet.

Cégérek környékbeli településen

Impresszum

Készítette:

 Deák Varga Dénes	településtervező okl. építész mérnök
Szakmai felügyelet: Hajba Csaba	Települési főépítész
Értény Község Önkormányzata 7093 Értény, Béke tér 325.. www.erteny.hu	

A kiadvány a tak.lechnerközpont.hu Példatár menü alatt található anyagok alapján készült.

Az anyagban szereplő forrásmegjelölés nélküli fotók Deák Varga Dénes és Hajba Csaba felvételei.

2017.